

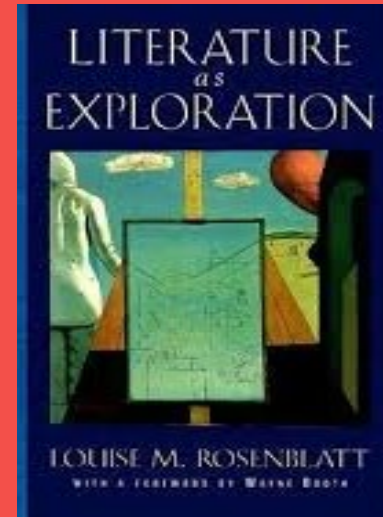
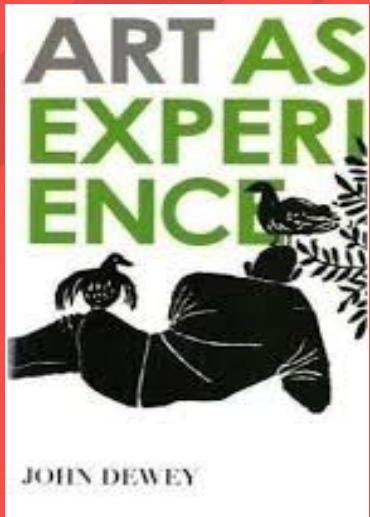
Undersøgende litteraturundervisning

Ved Thomas Illum Hansen, forskningschef og leder af Center for Anvendt Skoleforskning

Erhvervsakademi og
Professionshøjskole

1. At undersøge sprog og litteratur

John var på vej til skolen.

Han var ængstelig for matematiktimen.

Han håbede, han havde klassen under kontrol i dag.

(Frit efter Garrod & Sanford 1990)

Han gik med den forkerte
hjem fra folkedans.
Så blev de skilt.

Udbredt tåge

først på dagen

med udsigt til opklaring

hen på eftermiddagen

Tekst, teknologi, situation og kontekst

Samfundsmæssig kontekst: fx den politiske offentlighed

Kommunikationskontekst og institution: fx pressen og nyhedsmedierne

Kommunikationssituation: fx en vejrudsigt efter nyhederne

Tekst og teknologi: fx vejrinformation & flow-TV

Tekst, teknologi, situation og kontekst

Samfundsmæssig kontekst: fx staten

Kommunikationskontekst og institution: fx uddannelsessystemet

Kommunikationssituation: fx litteraturundervisning

Tekst og teknologi: fx vejrdigt & PowerPoint

Tekst, teknologi, situation og kontekst

Samfundsmæssig kontekst: fx hverdagen (intimsfæren)

Kommunikationskontekst og institution: fx venskab

Kommunikationssituation: fx samarbejde om at vinde

Tekst og teknologi: fx Limbo & spilteknologi

Tekst, teknologi, situation og kontekst

Samfundsmæssig kontekst: fx staten

Kommunikationskontekst og institution: fx uddannelsessystemet

Kommunikationssituation: fx litteraturundervisning

Tekst og teknologi: fx Limbo & spilteknologi

2. Den litterære fremmederfaring

... the literary work is not a flower or a fruit. It is the creature smelling the flower and tasting the fruit.

Georges Poulet

J.V. Jensen (1910): Envoi

Nu breder Hylden
de svale Hænder
mod Sommermaanen

Æstetisk undersøgelse

Nu **strækker** Hylden
de svale Hænder
mod Sommermaanen

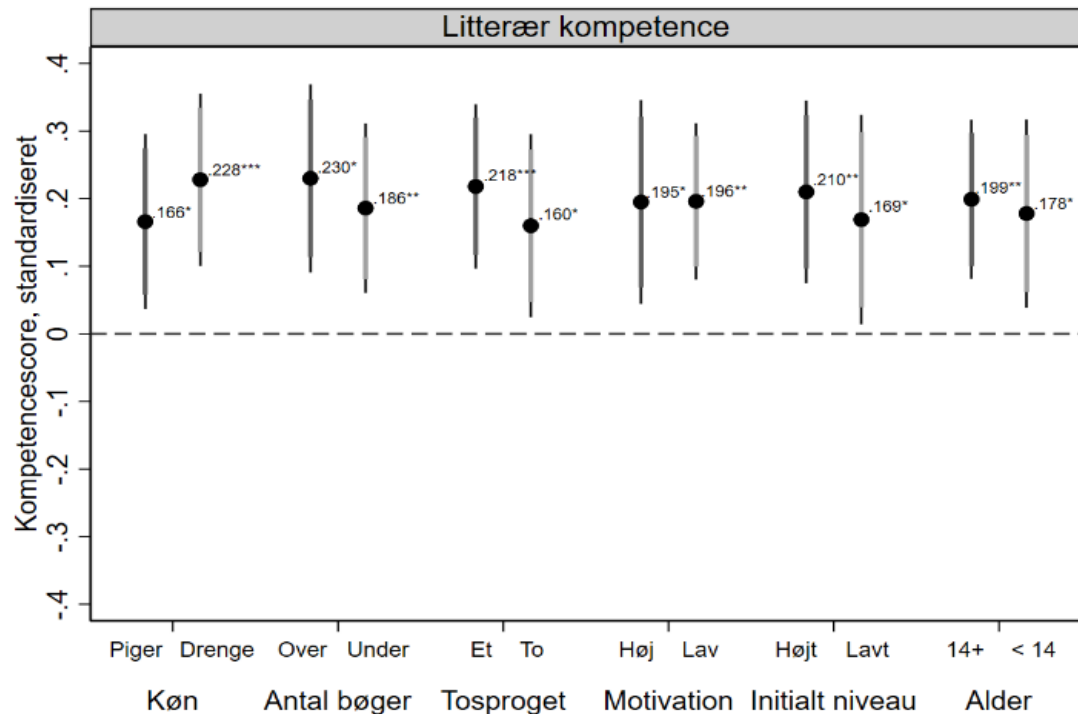
Den litterære fremmederfaring

Jeg tænker, at der er rigtig meget dannelse i den her måde at læse litteratur på (...) Netop fordi man skal ind og få empati med de forskellige karakterer, og man skal have en forståelse for, hvorfor en far kan reagere, som han gør (...). Så jeg synes, selve dannelsesaspektet er egentlig ret stort i måden at arbejde på. Frem for den stik modsatte hvor det handler om genre, eller det handler om analysemodeller eller alle mulige andre modeller. (lærer u)

Jeg synes, det giver rigtig god mening at gøre det på den her måde. For nogle elever giver det mening her at læse litteratur, fordi det giver personlig mening at få en oplevelse af en anden verden. De kommer selv og er nysgerrige på, hvad de nu skal i gang med. Det er det, der bliver udgangspunktet for arbejdet (...) det giver dem en lyst til at læse litteratur på en måde, de ikke har haft før. Det er den undersøgende tilgang, der gør det. (lærer x)

Resultater i dansk: Betingede effekter af indsatsen

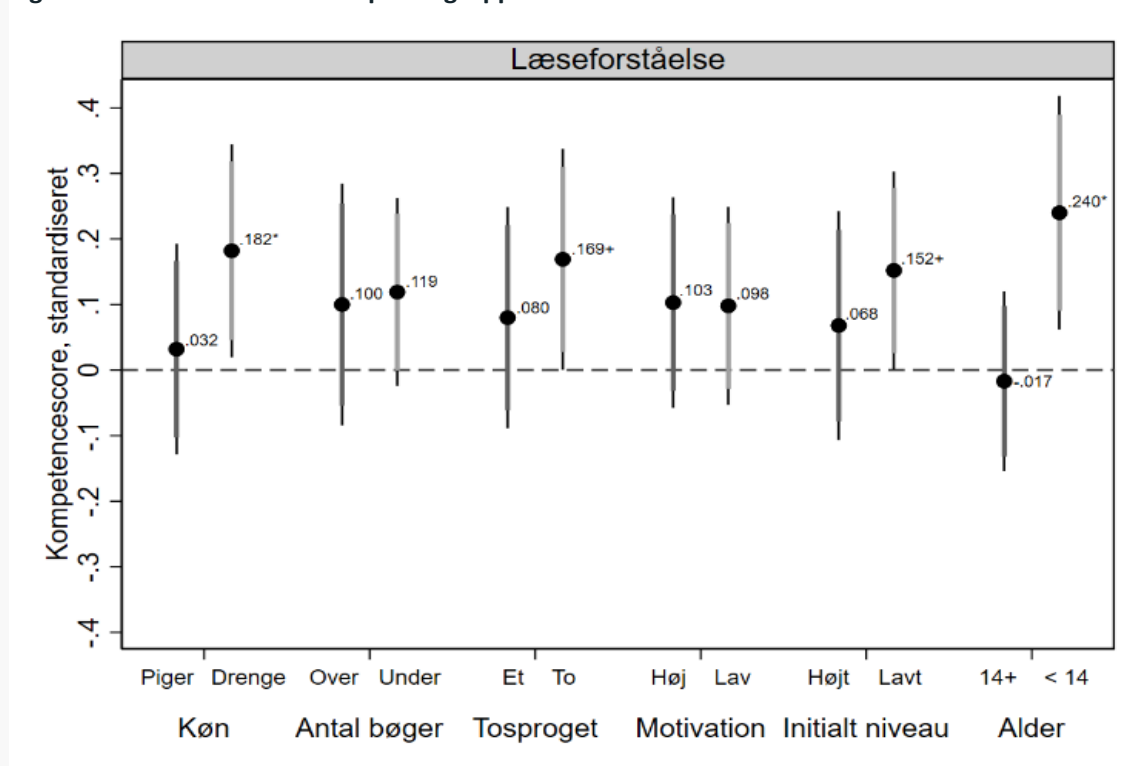
Figur 18. Effekten af indsatsen på subgrupper i forhold til litterær fortolkningskompetence.

Note: Effektestimatet for forsøgene puljet baserer sig på en OLS regressionsmodel med kontrol for stratum-indikator, baseline-kompetencemål og forsøgs-indikator. Effektestimaterne for forsøgsrunde 1-3 er baseret på OLS regressionsmodeller med kontrol for stratum-indikator og baseline-kompetencemål. Tynde (tykke) linjer viser et 95% (90%) konfidensinterval. Standardfejlene er korrigeret for klynger på skoleniveau. + $p < .1$, * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$.

Resultater i dansk: Betingede effekter af indsatsen

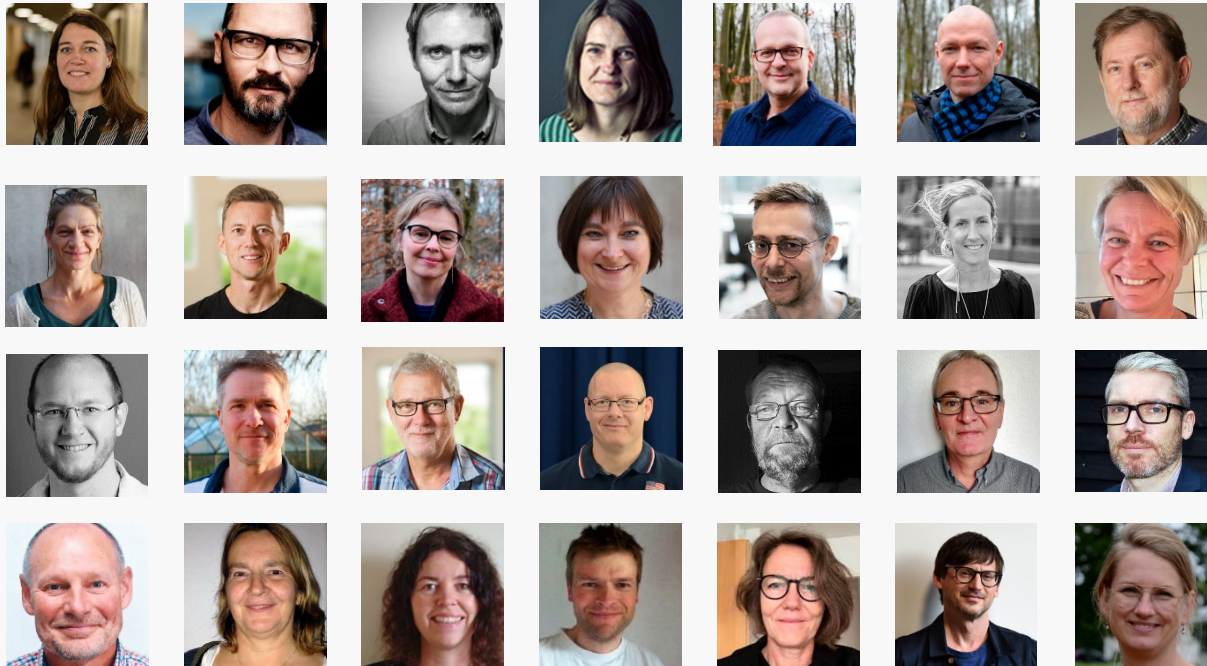
Figur 19. Effekten af indsatsen på subgrupper i forhold til læseforståelse.

Note: Effektestimatet for forsøgene puljet baserer sig på en OLS regressionsmodel med kontrol for stratum-indikator, baseline-kompetencemål og forsøgs-indikator. Effektestimaterne for forsøgsrunde 1-3 er baseret på OLS regressionsmodeller med kontrol for stratum-indikator og baseline-kompetencemål. Tynde (tykke) linjer viser et 95% (90%) konfidensinterval. Standardfejlene er korrigeret for klynger på skoleniveau. + $p < .1$, * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$.

3. Kvalitet i dansk og matematik

Holdet bag KiDM

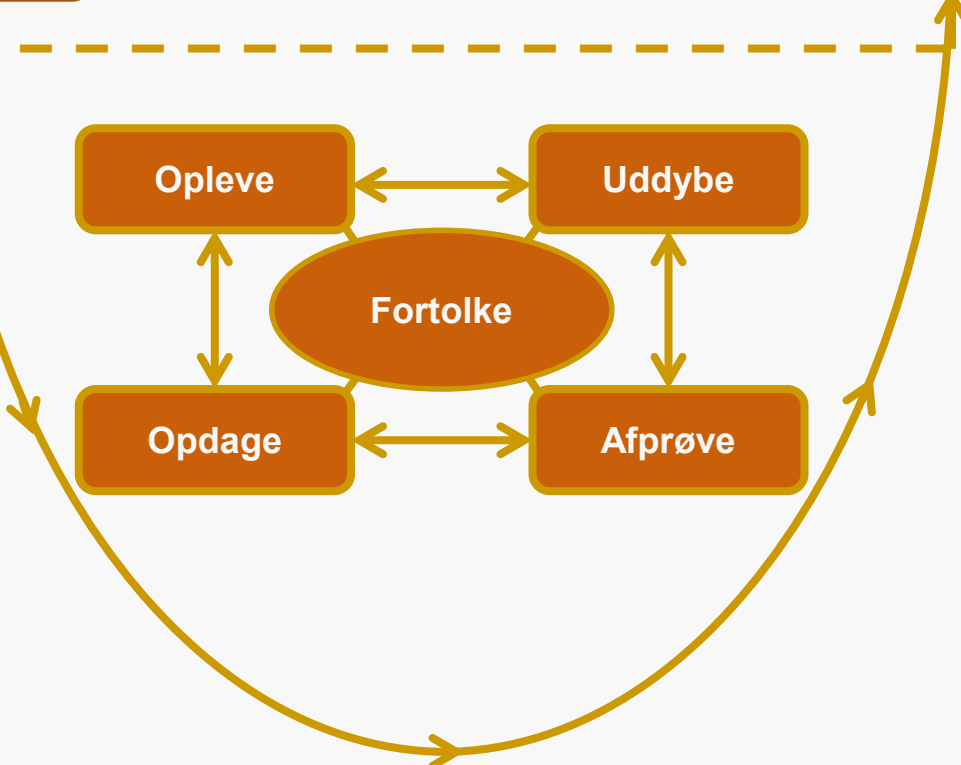
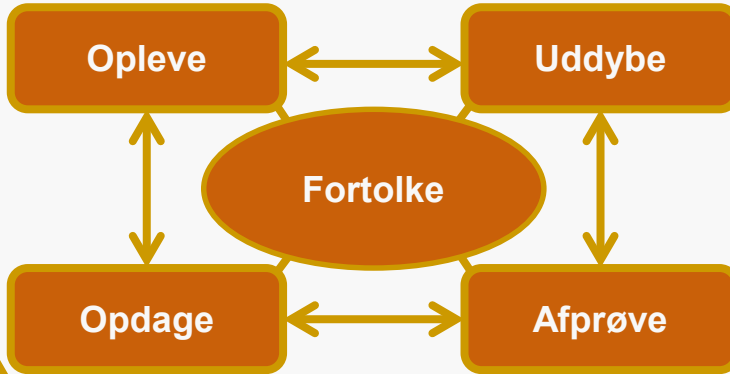

Et samarbejde mellem 2 universiteter (SDU & AAU) og
3 professionshøjskoler (UCL, UCN, UC Syd & Absalon)

Syv æstetiske tolkningsstrategier

Forforståelse

Perspektivere

Strategi	ikon	Konkrete handlinger
Forforståelse <i>Før du læser teksten</i>		<ul style="list-style-type: none"> • Vær åben over for den litterære tekst. • Indstil dig på nye og anderledes måder se og sige ting på. • Vær klar på at skaffe den viden, der er nødvendig for at forestille sig tekstens verden.
Oplevelse <i>Oplev tekstens verden</i>		<ul style="list-style-type: none"> • Giv dig tid til at opleve tekstens verden. • Følg teksten, og lev dig ind i personer og handling. • Omsæt din oplevelse til andre udtryk (fx skrift, drama, video), der beriger oplevelsen. • Bemærk mærkværdige ting og stemninger, men vent med at drage konklusioner. • Hold dig åben for mange mulige tolkninger.
Opdagelse <i>Gå på opdagelse i teksten</i>		<ul style="list-style-type: none"> • Gå på opdagelse på kryds og tværs i teksten. • Overvej mulige sammenhænge. • Find centrale tekststeder og betydninger. • Giv bud på, hvad teksten drejer sig om.
Afprøvning <i>Prøv jeres tolkning af</i>		<ul style="list-style-type: none"> • Tjek selv begrundelser og teksthenvvisninger. • Afprøv bud på tolkninger i fællesskab med andre. • Vær åben for dialog, og giv respons til andre. • Læg en plan for yderligere undersøgelse.
Uddybning <i>Grav dybere i teksten</i>		<ul style="list-style-type: none"> • Gå i dybden med udvalgte tekststeder. • Analysér større sammenhænge. • Begrund tolkninger med henvisning til teksten.
Fortolkning <i>Sammenfat jeres tolkninger</i>		<ul style="list-style-type: none"> • Begrund de vigtigste temaer og tekststeder • Begrund dine bud på, hvad teksten drejer sig om • Giv et bud på en samlet fortolkning af teksten.
Perspektivering <i>Vurdér og perspektivér</i>		<ul style="list-style-type: none"> • Prøv at forstå teksten i relation til dig selv. • Prøv at forstå teksten i relation til det omgivende samfund. • Vurder tekstens kvalitet og relevans. • Saml op på de faglige pointer, som undersøgelsen af teksten har ført frem mod.

Login

Dansk

www.kidm.dk/dansk/elev

Pass: danskelev

www.kidm.dk/dansk/laerer

Pass: danskididaktik

VÆLG FORLØB

A 3D rendered red heart with a glossy finish, set against a black background.

Intro: At undersøge litteratur

A wide-angle shot of a modern, brightly lit hallway with a polished floor. In the distance, a group of people is sitting on the floor near a large window that looks out onto a green landscape.

Forløb 1 – Jeg, dig og de andre

A close-up shot of a rustic stone wall and a set of stone stairs leading up to it. The sky is visible in the background.

Forløb 2 – Verdener i spil

Two hikers standing on a rocky mountain peak, looking out over a vast, hazy landscape under a clear sky.

Forløb 3 – Ung

A top-down view of several colorful pencils and a ruler on a dark wooden surface.

Ekstra: Flere undersøgelser

A close-up view of several colorful ringed binders (green, blue, and grey) standing upright.

Fagkatalog

2. OPLEV TEKSTENS VERDEN

2.2. Læs, oplev og tænk højt

Prøv at læse passagen igen to og to. En af jer læser teksten højt. Stop op hen ad vejen (fx efter sætninger eller afsnit, der gør indtryk), og sæt ord på, hvad I umiddelbart oplever og tænker. Notér det kort. Besvar på baggrund af jeres noter disse spørgsmål til jeres læseoplevelse:

2.3. Spørgsmål til oplevelser

- Hvilket køn er jeget?
- Hvad tid på dagen er det?
- Hvordan oplever I jegets handlinger?
- Hvordan er stemningen mellem jeget og moren?
- Hvordan vil I beskrive jeget for andre?

Jeg bladrede vinduerne igennem. Det var slemt, men ikke meget slemt.

Du går på opdagelse i teksten ved at løse opgaver, hvor I skal prøve at forklare og komme med bud på, hvordan tingene hænger sammen. Prøv at løse følgende opgaver i par:

3.1. Spørgsmål til opdagelse

- Hvorfor retter jeget på sin mor? Kan det ikke være lige meget, om man sidder "bag" eller "foran" en skærm?
- Hvad er det, jeget gør online? Hvorfor tror I, jeget handler på den måde? Hvad kan man få ud af at opføre sig sådan på nettet? Synes I, jeget passer på beskrivelsen af en "troll"?
- Hvad er det, der fanger jegets interesse?
- Er fortælleren og Ann stadig venner?

3.2. Tolkning af et særligt vigtigt tekststed

- Hvordan tolker I udsagnet: "Nogen skal forarge, så folk kan leve med dem selv, fordi de er bedre"?
- Hvorfor er netop det udsagn mon skrevet med fed skrift?

Farvelæg teksten

- Marker tre forskellige lag i teksten med tre forskellige farver (grøn, gul og rød):
 - **Første lag:** Det som bliver skrevet, så må vi tro, at jeget er sket, som jeget fortæller dem.
 - **Andet lag:** Det som også bliver skrevet, som om det er sket, men hvor vi ved, at fortælleren *lyver* eller *spiller en rolle*.
 - **Tredje lag:** Jegets tanker, hvor vi lærer noget om, hvad der foregår inden i ham, mens historien

6.2. Spørgsmål til uddybning på klassen

- Hvad betyder det for jeres forståelse af teksten, at jeget skifter mellem at fortælle tingene som de er, lyve eller tænke sine egne tanker?
- Hvad fortæller de tre farvede lag os om, hvordan jeget er over for andre?
- Hvordan virker det på jer, at jeget hele tiden tænker over, hvad han gør?
- Hvornår er jeget i kontrol og har overskud?
- Hvornår er jeget ude af kontrol?
- Hvordan tror I, at novellen slutter?

4. Faglig interesseudvikling

Mange af de her dygtige elever vi har, de blev frustrerede over, at der ikke var ét rigtigt svar, de skulle finde. At det ligesom var væk fra det her gæt-hvad-læreren-tænker, som de har været vant til i mange år, og det synes vi var rigtig fedt. (...) Det her med at man tør ligesom at finde sin egen mening frem og argumentere for den. Det synes vi har været enormt givende. (lærer z)

Formål for faget Dansk

Eleverne skal i faget dansk fremme deres oplevelse og forståelse af litteratur og andre æstetiske tekster, fagtekster, sprog og kommunikation som kilder til udvikling af personlig og kulturel identitet. Faget skal fremme elevernes indlevelsesevne og deres æstetiske, etiske og historiske forståelse.

Stk. 2. Eleverne skal i faget dansk styrke deres beherskelse af sproget og fremme deres lyst til at bruge sproget personligt og alsidigt i samspil med andre. Eleverne skal udvikle en åben og analytisk indstilling til samtidens og andre perioders og kulturers udtryksformer. Eleverne skal i faget dansk udvikle deres udtryks- og læseglæde og kvalificere deres indlevelse og indsigt i litteratur og andre æstetiske tekster, fagtekster, sprog og kommunikation.

Stk. 3. Eleverne skal i faget dansk have adgang til de skandinaviske sprog og det nordiske kulturfællesskab.

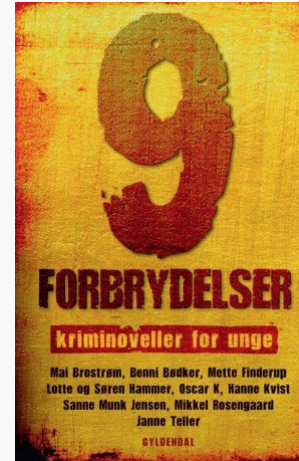
Formål for faget Dansk

Eleverne skal i faget dansk fremme deres **oplevelse** og forståelse af litteratur og andre æstetiske tekster, fagtekster, sprog og kommunikation som kilder til udvikling af personlig og kulturel identitet. Faget skal fremme elevernes **indlevelsessevne** og deres æstetiske, etiske og historiske forståelse.

Stk. 2. Eleverne skal i faget dansk styrke deres beherskelse af sproget og fremme deres **lyst** til at bruge sproget **personligt** og alsidigt i samspil med andre. Eleverne skal udvikle en åben og analytisk indstilling til samtidens og andre perioders og kulturers udtryksformer. Eleverne skal i faget dansk udvikle deres **udtryks- og læseglæde** og kvalificere deres **indlevelse** og indsigt i litteratur og andre æstetiske tekster, fagtekster, sprog og kommunikation.

Stk. 3. Eleverne skal i faget dansk have adgang til de skandinaviske sprog og det nordiske kulturfællesskab.

Fra lyst til interesseudvikling

Lyst – motivation – engagement – interesseudvikling

Hvad siger eleverne om motivation og interesse?

- Dansklærere siger også, at man lærer mere om sig selv, når man læser litteratur. Det skal nok også passe. Det ved jeg ikke lige, om man lægger mærke til, når man læser det. (Pige, 8. klasse)
- Altså den der *Søn* [en kortfilm] var god. Jeg er også skilsmissebarn, og så kan det også bare vise, hvor svært det nogle gange er at være skilsmissebarn. Moren og faren (...) de tænker ikke på deres søn. (Pige, 8. klasse)
- Det skal være noget, der er spændende (...) ligesom når det er en film, så kommer der et spændende punkt, hvor det er uhyggeligt eller romantisk. (Pige, 8. klasse)
- Ja, det var meget sådan okay what! Og så lige pludselig, så kom der den der med 'måske kører han i kørestol'. Det var sådan virkelig (...) Det havde man bare overhovedet ikke tænkt over. (dreng, 8. klasse)

Hvad siger eleverne om motivation og interesse?

- Altså jeg elsker at have dialog med folk. Jeg godt kan lide at fortælle min mening til andre og sådan min holdning til ting og så også høre deres, og så kom jeg på argumenter for min (...). (Pige, 8. klasse)
- Vi [skulle] lave sådan et lille skuespil eller sådan noget teater (...) det var både sjovt og spændende (...) det var det der med det udtryk, man skulle komme med. (dreng, 8. klasse)
- Jeg synes, det er vigtigt [litteraturundervisning], fordi vi jo kan komme op i det til eksamen og sådan noget. For vi skal jo ligesom lære at analysere en tekst.

Motivationsretninger

- **Eksistentiel motivation.** Nogle elever motiveres af, at teksten behandler indhold og tematikker, der opleves relevante og personligt vedkommende.
- **Følelsesmæssig motivation.** Nogle elever motiveres af, at teksten gennem sin form og/eller indhold aktiverer eksempelvis følelser af spænding, romantik eller gys, og at de føler sig underholdt.
- **Social motivation.** Nogle elever motiveres af, at de i litteraturundervisningen får mulighed for at diskutere med klassekammeraterne og derigennem får nye perspektiver på teksten, livet og samfundet.
- **Kreativ motivation.** Nogle elever motiveres af opgaver, hvor de selv er skabende og anvender forskellige æstetiske udtryksformer alene eller sammen med andre.
- **Præstationsmotivation.** Nogle elever motiveres af synlige krav, lærerens bedømmelse og karakterer.

Krav til den gode litteratur

- *At litteraturen griber læseren.* Den skal have eksistentielle anknætningspunkter. Læseren må på en eller anden måde kunne spejle sig i litteraturen og relatere til dens indhold.
- *At litteraturen giver læseren en fremmederfaring.* Den skal udfordre læseren og tilbyde andre perspektiver på tilværelsen, men det sker på en særlig måde i litteraturen, så vi får mulighed for at erfare andres erfaringer og gennemleve dem i et fiktiv univers.
- *At litteraturen er æstetisk og eksistentielt undersøgende.* Forfattere har noget i klemme. Noget der skal udforskes. Noget der driver værket. Og det kommer gerne til udtryk som en skærpet sans og opmærksomhed over for sproget og en nysgerrighed over for personer, situationer og handlinger i litteraturen.

At blive grebet, gribe og begribe litteraturen!

Dansk

www.kidm.dk/dansk/elev

Pass: danskelev

www.kidm.dk/dansk/laerer

Pass: danskdidaktik